

УДК 37.035:355.233.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-324-328

ХРУЩАК Олександр –

аспірант

Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла КоцюбинськогоORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4687-9038>e-mail: khrushchak0312@gmail.com

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ВІЙСЬКОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Актуальність дослідження зумовлена сучасними безпековими викликами, що постали перед Україною, та необхідністю формування високоморального, патріотично свідомого офіцерського корпусу. У цих умовах особливої ваги набуває патріотичне виховання майбутніх офіцерів у закладах освіти військового спрямування, яке має розглядатися не як ізольований напрям виховної роботи, а як складова цілісного культурно-освітнього простору.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сучасних підходів до патріотичного виховання майбутніх офіцерів у контексті культурно-освітнього простору закладу освіти військового спрямування. У статті проаналізовано наукові підходи до розуміння патріотичного виховання, визначено специфіку культурно-освітнього середовища військового закладу освіти, розкрито методологічні засади та структурно-функціональну модель патріотичного виховання курсантів.

Обґрунтовано доцільність інтеграції патріотичного виховання в усі сфери життєдіяльності курсантів, визначено роль суб'єктів виховного процесу та управління його ефективністю. Зроблено висновок, що реалізація сучасних підходів до патріотичного виховання сприяє формуванню професійної ідентичності майбутніх офіцерів, їх готовності до відповідального служіння державі та виконання завдань із захисту суверенітету України.

Ключові слова: патріотичне виховання, військова освіта, заклад освіти військового спрямування, культурно-освітній простір, виховний процес.

KHRUSHCHAK Oleksandr –

PhD student

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4687-9038>e-mail: khrushchak0312@gmail.com

MODERN APPROACHES TO PATRIOTIC EDUCATION OF FUTURE OFFICERS IN THE CONTEXT OF THE CULTURAL AND EDUCATIONAL SPACE OF THE MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTION

The relevance of this study is determined by contemporary security challenges faced by Ukraine, the ongoing armed aggression, and the urgent need to form a professionally competent, morally resilient, and patriotically conscious officer corps. Under current conditions, the role of military education is significantly expanding, as future officers are expected not only to demonstrate high levels of professional training but also to possess strong patriotic convictions, civic responsibility, and readiness to serve the state under conditions of extreme risk. Therefore, patriotic education acquires strategic importance and should be regarded as a core component of the educational mission of military-oriented educational institutions.

In this context, patriotic education cannot be reduced to declarative statements or formal knowledge of national history and symbols. It should be understood as a complex pedagogical process aimed at shaping stable value orientations, moral attitudes, and professional identity of future officers. Such an approach requires considering patriotic education within the cultural and educational space of a military-oriented educational institution, which integrates academic training, military-professional preparation, upbringing activities, interpersonal communication, traditions, and institutional values.

The purpose of this article is to theoretically substantiate modern approaches to the patriotic education of future officers within the cultural and educational environment of military-oriented educational institutions. The study analyzes contemporary scientific views on the essence, structure, and content of patriotic education, identifies its methodological foundations, and clarifies the specific features of the cultural and educational space of military higher education institutions. Special attention is paid to the systemic, axiological, activity-based, cultural, and competence-oriented approaches that form the theoretical basis of patriotic education in the military context.

The article substantiates a structural and functional model of patriotic education that integrates value-based, cognitive, motivational, and behavioral components. It is argued that the effectiveness of patriotic education significantly increases when it is systematically embedded in all spheres of cadets' educational and professional activities, including academic disciplines, military training, extracurricular initiatives, and social engagement. Particular emphasis is placed on the role of commanders, instructors, and educators as key subjects of the educational process who serve as moral authorities, role models, and carriers of patriotic values and professional ethics.

The findings of the study demonstrate that the implementation of modern approaches to patriotic education within the cultural and educational space of military institutions contributes to the formation of a stable professional identity of future officers, strengthens their moral and psychological readiness, and fosters a conscious commitment to serving the state and protecting national sovereignty. The results of the research may be used to improve educational programs, upbringing systems, and institutional policies in military-oriented educational institutions.

Key words: patriotic education, military education, military-oriented educational institution, cultural and educational environment, educational process.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства, зумовлений тривалими безпековими викликами та повномасштабною війною Росії

проти України, актуалізує переосмислення ролі військової освіти у формуванні особистості майбутнього офіцера. Військовий фахівець сьогодні має бути не лише професійно підготовленим,

але й патріотично свідомим, морально стійким, здатним приймати відповідальні рішення в умовах ризику та невизначеності. У цьому контексті патріотичне виховання виконує роль стратегічного напрямку освітньої політики закладів освіти військового спрямування.

Патріотизм у військовій сфері не може зводитися до декларативних гасел чи формального засвоєння знань про історію та символіку держави. Йдеться про формування глибинних ціннісних орієнтацій, що інтегруються у професійну ідентичність майбутнього офіцера та визначають його поведінку в реальних умовах служби [1, с. 5–7]. Саме тому проблема патріотичного виховання потребує розгляду в межах культурно-освітнього простору закладу освіти військового спрямування як цілісної педагогічної системи, що охоплює навчальну, виховну, професійну та соціокультурну діяльність курсантів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика патріотичного виховання має глибоке історико-педагогічне підґрунтя. У працях класиків української педагогіки – К. Ушинського, А. Макаренка, В. Сухомлинського – патріотизм розглядається як інтегративна моральна якість, що формується у процесі цілісного виховного впливу особистості та соціального середовища. В українській гуманітарній традиції ідеї національного виховання розробляли Б. Грінченко, М. Драгоманов, М. Грушевський, акцентуючи значення історичної пам'яті, культури й мови у становленні громадянина.

Сучасні наукові дослідження розширюють ці підходи, зосереджуючись на особливостях патріотичного виховання в умовах професійної військової підготовки. Зокрема, О. Варій розглядає патріотичне виховання як багаторівневу систему, що поєднує ціннісно-світоглядний, пізнавальний і діяльнісний компоненти [3, с. 45–52]. Л. Вашкевич наголошує на принципах інтегрованості та історичної безперервності патріотичного виховання у військовому середовищі [4, с. 110–118].

В. Гащук підкреслює, що для майбутніх офіцерів патріотизм має переходити у внутрішню установку на служіння державі та готовність до самопожертви [6, с. 62–68]. Н. Левицька аналізує мотиваційні механізми патріотичного виховання курсантів, акцентуючи роль морального стимулювання та колективних форм діяльності [9, с. 167–168].

Водночас аналіз наукових публікацій засвідчує недостатню увагу до розгляду патріотичного виховання саме крізь призму культурно-освітнього простору закладу освіти військового спрямування, що зумовлює необхідність подальших теоретичних узагальнень.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сучасних підходів до патріотичного виховання майбутніх офіцерів у контексті культурно-освітнього простору закладу освіти військового спрямування та визначення структурних компонентів, принципів, форм і методів його реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Культурно-освітній простір закладу освіти військового спрямування – це своєрідна система, у межах

якої здійснюється формування світогляду, ціннісних орієнтацій, громадянської позиції та професійної ідентичності майбутніх офіцерів. На відміну від класичних моделей освітнього середовища цивільних закладів вищої освіти, військовий освітній простір поєднує в собі педагогічні, соціокультурні та професійно-службові компоненти, що взаємодіють у режимі постійної нормативної та ціннісної регламентації.

За визначенням О. Братко, освітнє середовище не зводиться виключно до організації навчального процесу, а охоплює сукупність соціальних, культурних, організаційних і комунікативних чинників, які впливають на особистісний розвиток здобувачів освіти та визначають характер їхньої соціалізації [2, с. 12–14]. У військовому закладі освіти ця характеристика набуває особливої значущості, оскільки кожен елемент середовища – від навчальних дисциплін до позааудиторної діяльності, від системи управління до міжособистісних відносин – має чітко виражений виховний потенціал.

Специфіка культурно-освітнього простору військового закладу освіти зумовлена поєднанням цивільних освітніх стандартів із військовою дисципліною, ієрархічною структурою управління, статутними вимогами та корпоративною культурою Збройних Сил. Така інтеграція створює унікальні умови для формування патріотичної свідомості, оскільки майбутній офіцер не лише засвоює теоретичні знання, а й щоденно перебуває в середовищі, де патріотичні цінності реалізуються через практику службових відносин, колективну відповідальність, підпорядкування та особисту дисципліну [1, с. 24–26].

Саме завдяки цій інтегрованості патріотизм у військовому закладі освіти перестає бути абстрактною ідеологічною категорією та набуває практичного, діяльнісного змісту. Він проявляється у готовності курсанта дотримуватися військових норм, приймати обмеження, працювати в команді, брати на себе відповідальність за результати спільної діяльності. Таким чином, культурно-освітній простір військового закладу освіти виступає не лише фоном, а активним чинником патріотичного виховання, який формує цілісну систему професійних і громадянських орієнтацій.

Сучасні підходи до патріотичного виховання майбутніх офіцерів ґрунтуються на поєднанні кількох взаємодоповнювальних методологічних засад, що дозволяють забезпечити системність, цілісність і результативність виховного процесу. Провідне місце серед них посідає системний підхід, який розглядає патріотичне виховання як багаторівневу педагогічну систему з чітко визначеними цілями, змістом, формами, методами та результатами. Застосування системного підходу забезпечує узгодженість усіх компонентів виховного процесу та їх інтеграцію в загальну структуру професійної підготовки майбутніх офіцерів.

Важливу роль у формуванні патріотичної свідомості відіграє аксіологічний підхід, орієнтований на виховання цінностей любові до Батьківщини, військової честі, відповідальності за

долю держави, поваги до історії та традицій українського війська [3, с. 48]. У межах цього підходу патріотизм розглядається як система внутрішніх переконань і моральних орієнтирів, що визначають життєві та професійні рішення майбутнього офіцера. Формування таких цінностей є особливо значущим у контексті сучасних безпекових викликів, коли від особистісної стійкості військовослужбовця залежить ефективність виконання службових завдань.

Діяльнісний підхід передбачає активне залучення курсантів до соціально значущої та професійно орієнтованої діяльності, у процесі якої патріотичні переконання закріплюються через власний досвід [5, с. 10–13]. У військовому закладі освіти це реалізується через навчально-бойову підготовку, участь у волонтерських і громадських ініціативах, виконання службових обов'язків, що потребують самодисципліни та колективної взаємодії. Саме діяльність дозволяє трансформувати абстрактні патріотичні установки у стійкі поведінкові моделі.

Культурологічний підхід акцентує увагу на засвоєнні історико-культурної спадщини українського народу, національних військових традицій, символіки та ритуалів, які формують відчуття спадкоємності поколінь і приналежності до професійної спільноти захисників держави. Водночас компетентнісний підхід спрямований на формування здатності діяти відповідно до патріотичних цінностей у реальних умовах служби,

приймати відповідальні рішення та нести за них відповідальність [5, с. 114–117].

У межах культурно-освітнього простору військового закладу освіти патріотичне виховання реалізується через структурно-функціональну модель, що включає цільовий, змістовий, діяльнісний і результативний компоненти. Метою цієї моделі є формування патріотично свідомого, морально стійкого та професійно підготовленого офіцера, здатного ефективно виконувати завдання із захисту суверенітету та територіальної цілісності держави.

Змістовий компонент моделі охоплює чотири взаємопов'язані блоки: ціннісно-світоглядний, пізнавально-освітній, мотиваційно-діяльнісний та особистісно-поведінковий [8, с. 7–9]. Ціннісно-світоглядний блок забезпечує формування національної самосвідомості та патріотичних переконань; пізнавально-освітній – засвоєння знань з історії, культури, права та військової справи; мотиваційно-діяльнісний – розвиток внутрішніх мотивів служіння державі; особистісно-поведінковий – закріплення патріотичних цінностей у реальній поведінці майбутнього офіцера. Взаємодія цих блоків забезпечує поступовий перехід від знань про патріотизм до внутрішньо прийнятих переконань, а відповідно і практичних дій.

Узагальнення сучасних методологічних підходів до патріотичного виховання майбутніх офіцерів у контексті культурно-освітнього простору військового закладу освіти подано в таблиці 1, що дозволяє систематизувати їх сутнісні характеристики, напрями реалізації та очікувані результати.

Таблиця 1.

Сучасні підходи до патріотичного виховання майбутніх офіцерів у культурно-освітньому просторі військового закладу освіти

Методологічний підхід	Сутнісна характеристика	Реалізація у культурно-освітньому просторі військового ЗВО	Очікуваний результат
Системний	Розглядає патріотичне виховання як цілісну педагогічну систему з взаємопов'язаними компонентами	Інтеграція виховних цілей у навчальний процес, військову підготовку, позааудиторну діяльність; узгодженість дій командирів і викладачів	Цілісність патріотичних переконань, стійкість ціннісних орієнтацій
Аксіологічний	Спрямований на формування патріотичних цінностей, військової честі, відповідальності за долю держави	Вивчення історії України, військових традицій, національних символів; морально-етичні бесіди	Усвідомлене прийняття патріотичних цінностей
Діяльнісний	Передбачає закріплення патріотичних переконань через власний досвід діяльності	Участь у військово-професійній підготовці, волонтерських і громадських ініціативах, колективних заходах	Перехід патріотизму з рівня знань у практичну поведінку
Культурологічний	Орієнтований на засвоєння історико-культурної спадщини та військових традицій	Культурно-просвітницькі заходи, зустрічі з ветеранами, збереження військових ритуалів і традицій	Формування національної ідентичності та почуття спадкоємності
Компетентнісний	Спрямований на формування здатності діяти відповідно до патріотичних цінностей у реальних умовах служби	Аналіз професійних ситуацій, морально-етичних дилем, моделювання службових завдань	Готовність до відповідального прийняття рішень

Виокремлена інформація в таблиці демонструє, що ефективність патріотичного виховання забезпечується комплексним застосуванням методологічних підходів, інтегрованих у всі сфери освітньо-професійної діяльності курсантів.

Реалізація сучасних підходів до патріотичного виховання передбачає використання різноманітних форм і методів. До традиційних форм належать лекції, семінари, круглі столи, присвячені історії України, державотворчим процесам, ролі Збройних Сил у захисті суверенітету та національної безпеки

[10, с. 96–101]. Важливу виховну роль відіграють зустрічі з ветеранами та учасниками бойових дій, які сприяють формуванню у курсантів усвідомлення реальної цінності військової служби.

Мотиваційний компонент патріотичного виховання посилюється завдяки використанню методів морального стимулювання, колективних форм змагання, публічного визнання досягнень курсантів [9, с. 165–169]. Водночас важливою складовою є рефлексивна робота – індивідуальні та групові бесіди, аналіз професійних ситуацій, що сприяють усвідомленню особистої відповідальності майбутнього офіцера за власні дії та рішення.

Ключову роль у патріотичному вихованні відіграють командири, викладачі та вихователі, які виступають носіями цінностей і прикладом для наслідування. Особистісна позиція наставника, його моральний авторитет і послідовність у діях значною мірою визначають ефективність виховного впливу [5, с. 8–11]. Саме через особистий приклад формується довіра та внутрішнє прийняття патріотичних цінностей курсантами.

Водночас слід наголосити, що ефективність культурно-освітнього простору військового закладу освіти як чинника патріотичного виховання значною мірою залежить від рівня його ціннісної узгодженості. Тобто це відповідність між задекларованими ідеалами патріотизму, які транслуються в освітніх програмах і виховних заходах, та реальною практикою міжособистісних відносин, стилем керівництва, моделями комунікації між командами, викладачами та курсантами. За відсутності такої узгодженості виникає ризик формалізації патріотичного виховання, що знижує його виховний потенціал і призводить до зовнішнього, декларативного прийняття цінностей.

У межах цього доцільно розглядати морально-психологічний клімат військового закладу освіти. Атмосфера взаємної поваги, довіри, справедливості та відповідальності сприяє внутрішньому прийняттю патріотичних ідеалів і формуванню стійкої професійної мотивації майбутніх офіцерів. Натомість авторитарні або формалізовані моделі взаємодії можуть знижувати рівень рефлексії та особистісного залучення курсантів до виховного процесу, що негативно позначається на результатах патріотичного виховання [6, с. 54–60].

Окремої уваги потребує проблема адаптації культурно-освітнього простору військового закладу освіти до умов інформаційного суспільства та цифровізації освіти. Сучасні курсанти функціонують у середовищі постійного інформаційного впливу, що включає як офіційні державні наративи, так і суперечливі або маніпулятивні інформаційні потоки. У цих умовах патріотичне виховання має враховувати особливості медіасприйняття молоді, формувати навички критичного мислення, інформаційної гігієни та відповідального ставлення до споживання медіаконтенту. Інтеграція елементів медіаосвіти в культурно-освітній простір військового закладу освіти розширює можливості осмисленого засвоєння патріотичних цінностей і протидії інформаційно-психологічним загрозам.

Крім того, важливим напрямом розвитку культурно-освітнього простору військового закладу освіти є посилення рефлексивної складової патріотичного виховання. Рефлексія дозволяє курсантам не лише засвоювати нормативно задані зразки поведінки, а й усвідомлювати власне ставлення до служби, держави, професійного обов'язку та морального вибору. У цьому аспекті значущими є дискусійні форми роботи, аналіз морально-етичних дилем, обговорення реальних прикладів професійної діяльності військовослужбовців, що сприяють формуванню зрілої патріотичної позиції [10, с. 80–86].

Варто також зазначити, що культурно-освітній простір військового закладу освіти виконує функцію професійної соціалізації майбутніх офіцерів. Саме в цьому просторі відбувається засвоєння норм військової етики, моделей лідерської поведінки, стилів управління підрозділом. Патріотичне виховання в такому контексті тісно пов'язане з формуванням відповідального лідерства, готовності приймати рішення в інтересах держави та підлеглого особового складу. Як підкреслює Я. Зорій, поєднання патріотичних цінностей із професійними компетентностями є необхідною умовою ефективної діяльності офіцера в сучасних умовах [8, с. 6–9].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Сучасні підходи до патріотичного виховання майбутніх офіцерів у контексті культурно-освітнього простору закладу освіти військового спрямування ґрунтуються на інтеграції методологічних підходів, структурованій моделі виховання та активній ролі суб'єктів освітнього процесу. Патріотичне виховання постає як цілісна система, що пронизує всі аспекти професійної підготовки курсантів і сприяє формуванню їхньої військово-професійної ідентичності.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані з розробленням діагностичного інструментарію оцінювання рівня патріотичної вихованості майбутніх офіцерів та емпіричним аналізом ефективності окремих виховних технологій у військових закладах освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України. Київ: 2014.
2. Братко М. Освітнє середовище вищого навчального закладу: функціональний аспект. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2015. (1–2). С. 11–17.
3. Варій О. М. Патріотичне виховання особистості: теорія і практика. Львів: Світ. 2012.
4. Вашкевич В. Історична свідомість студентської молоді: ціннісно-світоглядні орієнтири. Київ: Світогляд. 2010.
5. Вовкотеча О. Формування освітнього середовища у вищій військовій освіті в Україні: концептуальні підходи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Педагогіка»*. 2024. (19). С. 5–17.
6. Гашук В. А. Педагогічні умови деонтологічної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників (дис. канд. пед. наук). Національна академія державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, Хмельницький. 2016.

7. Дзюба В. М. Патріотичне виховання майбутніх офіцерів внутрішніх військ у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін (автореф. дис. канд. пед. наук). Національна академія прикордонних військ України імені Богдана Хмельницького, Хмельницький. 2002.

8. Зорій Я. Б. Військово-патріотична підготовка майбутніх офіцерів запасу в умовах навчального процесу вищого навчального закладу (автореф. дис. канд. пед. наук). Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, Вінниця. 2005.

9. Левицька А. Критерії, показники та рівні оцінки ефективності патріотичного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників на основі військових традицій. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки.* 2018. 1(12). С. 160–171.

10. Мірошніченко В. І. Система патріотичного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників. Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. 2012.

REFERENCES

1. Bekh, I. D. (2014). Natsionalna ideia v stanovlenni hromadianyna-patriota Ukrainy [The national idea in the formation of a citizen-patriot of Ukraine]. Kyiv. [in Ukrainian]

2. Bratko, M. (2015). Osvitnie seredovyshe vyshchoho navchalnoho zakladu: funktsionalnyi aspekt [Educational environment of a higher education institution: Functional aspect]. Pedahohichni protses: teoriia i praktyka. (1–2). S. 11–17. [in Ukrainian]

3. Varii, O. M. (2012). Patriotychnе vykhovannia osobystosti: teoriia i praktyka [Patriotic education of personality: Theory and practice]. Lviv: Svit. [in Ukrainian]

4. Vashkevych, V. (2010). Istorychna svidomist studentskoi molodi: tsinnisno-svitohliadni oriientyry [Historical consciousness of student youth: value and worldview guidelines]. Kyiv: Svitohliad. [in Ukrainian]

5. Vovkotecha, O. (2024). Formuvannia osvitnoho seredovyshecha u vyshchii viiskovii osviti v Ukraini: kontseptualni pidkhody [Formation of the educational environment in higher military education in Ukraine: conceptual approaches]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii «Pedahohika». (19). S. 5–17. [in Ukrainian]

6. Hashchuk, V. A. (2016). Pedahohichni umovy deontologichnoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv (dys. kand. ped. nauk) [Pedagogical conditions of deontological training of future border guard officers (PhD

dissertation)]. Natsionalna akademiia derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni B. Khmelnytskoho, Khmelnytskyi. [in Ukrainian]

7. Dziuba, V. M. (2002). Patriotychnе vykhovannia maibutnikh ofitseriv vnutrishnikh viisk u protsesi vyvchennia sotsialno-humanitarnykh dystsyplin (avto-ref. dys. kand. ped. nauk) [Patriotic education of future officers of internal troops in the process of studying social and humanitarian disciplines (Extended abstract of PhD dissertation)]. Natsionalna akademiia prykordonnykh viisk Ukrainy imeni Bohdana Khmelnytskoho, Khmelnytskyi. [in Ukrainian]

8. Zorii, Ya. B. (2005). Viiskovo-patriotychna pidhotovka maibutnikh ofitseriv zapasu v umovakh navchalnoho protsesu vyshchoho navchalnoho zakladu (avto-ref. dys. kand. ped. nauk) [Military-patriotic training of future reserve officers in the conditions of the educational process of a higher educational institution (author's abstract of the dissertation of the candidate of pedagogical sciences)]. Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichni universytet imeni M. Kotsiubynskoho. Vinnytsia. [in Ukrainian]

9. Levytska, A. (2018). Kryterii, pokaznyky ta rivni otsinky efektyvnosti patriotychnoho vykhovannia maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv na osnovi viiskovykh tradytsii [Criteria, indicators and levels for assessing the effectiveness of patriotic education of future border guard officers based on military traditions]. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Pedahohichni nauky. 1(12). S. 160–171. [in Ukrainian]

10. Miroshnichenko, V. I. (2012). Systema patriotychnoho vykhovannia maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv [The system of patriotic education of future border guard officers (Monograph)]. Khmelnytskyi: Vydavnytstvo Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni B. Khmelnytskoho. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ХРУЩАК Олександр – аспірант Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: педагогічні засади розвитку свідомості майбутніх офіцерів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KHRUSHCHAK Oleksandr – student Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: pedagogical basis for developing the awareness of future officers.

Стаття надійшла до редакції 05.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 11.01.2026 р.

УДК 371.315.6

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-328-335

ГЕНКАЛ Світлана –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри біології та методики навчання біології
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7812-6103>
e-mail: filadelfus205@gmail.com

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ
У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ

У статті розглядається проблема формування екологічної культури учнів під час навчання біології. Метою статті є обґрунтування дидактичного потенціалу проєктної діяльності як ефективного засобу розвитку екологічної культури учнів у процесі навчання біології. Екологічна культура розглядається як цілісна інтегративна система, що поєднує екологічні знання,